

Til lovforslag nr. L 189. Betænkning afgivet af Uddannelsesudvalget den 27. april 2000

Betænkning

over

Forslag til lov om støtte til folkeoplysende voksenundervisning, frivilligt folkeoplysende foreningsarbejde og Folkeuniversitetet (folkeoplysningsloven)

Udvalget har behandlet lovforslaget i nogle møder og har herunder stillet spørgsmål til undervisningsministeren, som denne har besvaret skriftligt.

Endvidere har udvalget modtaget skriftlige og/eller mundtlige henvendelser fra:

Amatørernes Kunst & Kultur Samråd,
AOF Danmark,
Børne- og Ungdomsorganisationernes Samråd,
Danmarks Idræts-Forbund,
Dansk Firmaidrætsforbund,
Dansk Handicap Idræts-Forbund,
Dansk Husflidsselskab,
Dansk Oplysnings Forbund,
Dansk Ungdoms Fællesråd,
Danske Gymnastik & Idræts Foreninger,
De Samvirkende Invalideorganisationer,
Folkeligt Oplysnings Forbund, Landsorganisationen,
Folkeoplysningsudvalget i Kjellerup Kommune,
Folkeuniversitetet i København,
Folkeuniversitetsarbejdet i Nysted, Sønderborg og Råsted,
Foreningen af Heltidsledere ved Folkeoplysningen,
Frit Oplysningsforbund,
Frost, Jes, Ans By,
Havdrup, Tommy, Vallensbæk,
Invalideredes Oplysningsforbund,

Landsforbundet af Voksen- og Ungdomsundervisere,
Libertalt Oplysnings Forbund,
Oplysningsforbundenes Fællesråd,
Rektorkollegiet og
Styrelsen for Folkeuniversitetet i København.

Der er af undervisningsministeren og af et mindretal stillet ændringsforslag, hvorom henvises til de ledsagende bemærkninger.

Herefter indstiller et *flertal* (Socialdemokratiets, Venstres, Det Konservative Folkepartis og Det Radikale Venstres medlemmer af udvalget) lovforslaget til *vedtagelse* med de af undervisningsministeren stillede ændringsforslag.

Et *mindretal* (Socialistisk Folkepartis medlem af udvalget) vil ved 3. behandling af lovforslaget stemme hverken for eller imod lovforslaget og vil stemme for de af undervisningsministeren og det af et mindretal stillede ændringsforslag.

SF er tilhænger af, at folkeoplysningen skal kunne bidrage til det enkelte menneskes kompetenceudvikling – først og fremmest den almene, personlige og sociale kompetence. SF er tilhænger af, at der skal være forholdsvis frie muligheder for, hvad der tilbydes inden for folkeoplysningen. Men der er selvfølgelig også grænser. Sådanne grænser kan være vanskelige at fastlægge konkret i en lov. Men de er der. For det første er der grænser for, hvad det offentlige skal støtte. For det andet er der en tendens til at mis kreditere folkeoplysningen som helhed på grund

af nogle få promise aktiviteter, som måske foregår under folkeoplysningsloven, men som ikke burde være der.

SF er generelt positiv over for lovforslaget.

Men lovforslaget indeholder også nogle ændringer, som SF er imod, fordi de forringer grundlaget for noget af folkeoplysningen.

SF er imod bestemmelsen om foreningsdannelse som afløsning af gældende lovs kredsberæg. Det er efter SF's opfattelse for firkantet og unødvendigt. Det kan måske forhindre mulighederne for at udvikle nye organisationsformer. Dette er måske særlig et problem i større byer, hvor mange unge eksperimenterer og afprøver dette.

SF er også imod, at det lovbundne lokaletilskud til foreninger, der tilbyder aktiviteter for børn og unge, nedsættes, så det udgør mindst 65 pct. mod 75 pct. i den gældende lov. Samtidig er der for nye ansøgninger om tilskud til lokaler kun pligt til at yde tilskud, hvis der ikke kan anvises et egnet offentligt lokale. Ændringen sker som en opfølgning på aftalen mellem Kommunernes Landsforening og regeringen om kommunernes økonomi og service i år 2000 og på grundlag af en efterfølgende aftale mellem Danmarks Idræts-Forbund, Danske Gymnastik- og Idrætsforeninger, Dansk Firmaidrætsforbund, Dansk Ungdoms Fællesråd og Kommunernes Landsforening.

Uanset at de nye lokaletilskudsordninger er aftalt mellem forskellige parter, føler SF sig ingenlunde overbevist om det rigtige heri. Aftalen er et eksempel på, at kommuneforhandlingerne fungerer som en slags landsting, hvorefter der er forventninger hos f.eks. Kommunernes Landsforening om, at sådanne aftaler efterfølgende blot ekspederes uændret gennem Folketinget. SF er ikke enige i disse ændringer med hensyn til lokaletilskud.

Derfor vil SF stemme hverken for eller imod lovforslaget ved 3. behandling, uanset at SF grundlæggende er positiv over for lovforslaget, fordi det på de fleste punkter bygger videre på den gældende lovgivning.

Et *andet mindretal* (Dansk Folkepartis medlem af udvalget) indstiller lovforslaget til *forkastelse* ved 3. behandling og vil stemme imod de af undervisningsministeren og det af et mindretal stillede ændringsforslag.

Efter DF's opfattelse indeholder loven fortsat muligheder for at yde støtte til folkeoplysende

virksomhed, der kan være i direkte eller stærk indirekte konkurrence med private udbydere på et område. For eksempel har udbydere af edb-undervisning, motionscentre og danseskoler gennem en lang årrække hævdet, at deres forretningsområde udsættes for konkurrenceforvridning ved, at støtteberettigende såkaldt folkeoplysende virksomhed udbyder samme eller stort set samme ydelser som de private udbydere, men med offentlige tilskud i ryggen.

Ministeren har dog i svar på spørgsmål 37, jf. L 189 – bilag 75, oplyst, at der til forskel fra den gældende lov i lovforslaget stilles opstrammede krav til den folkeoplysende virksomhed, for at denne kan godkendes som støtteberettigende. Det fremgår videre, at folkeoplysningsudvalget har pligt til at påse, at lovens formålsbestemmelse, krav til foreningsdannelse og de pejlemærker, der er givet for virksomheden, er opfyldt. Lovforslaget betoner i forhold til den gældende lov bl.a. fællesskabet, det værdibaserede og det helhedsorienterede. Folkeoplysningsudvalget skal derfor påse, at også disse forhold indgår i den virksomhed, der godkendes som støtteberettigende.

Efter ministerens opfattelse er der med lovforslaget en afgørende forskel til de kommercielt drevne virksomheder, hvilket DF ikke er enig i. DF frygter, at private udbydere af edb-undervisning, motionscentre og danseundervisning fortsat vil blive udsat for konkurrenceforvridning.

DF er herudover principielt skeptisk over for, at borgerne via skatten indbyrdes betaler for hinandens fritidsinteresser i forskellige klubber og oplysningsforbund. Mange folkeoplysningsforbund og klubber udbyder undervisning, kurser, foredrag osv. af en karakter, der ikke kan forsvares ud fra et krav om udbyttegivende undervisningsindhold, men må karakteriseres som private eller privatlignende fornøjelser.

Der kan efter DF's opfattelse med rette sættes spørgsmålstegn ved det offentliges samfundsinteresse i at yde støtte til undervisning, kurser og foredrag, der ikke afsluttes med en statskontrolleret prøve eller eksamen.

Et *tredje mindretal* (Centrum-Demokraternes medlem af udvalget) vil stemme hverken for eller imod lovforslaget, men vil stemme for de af undervisningsministeren stillede ændringsforslag. Mindretallet vil stemme imod det af et mindretal stillede ændringsforslag.

CD bemærker, at lovforslaget ikke giver mulighed for en differentiering af tilskuddene. Efter CD's opfattelse bør der være mulighed for en differentiering af tilskuddene til den folkeoplysende voksenundervisning, der tilgodeser den mindst mulige brugerbetaling for emner eller fag i for eksempel dansk, matematik, engelsk og tysk. CD vil derfor hverken stemme for eller imod lovforslaget.

Et *fjerde mindretal* (Enhedslistens medlem af udvalget) indstiller lovforslaget til *forkastelse* ved 3. behandling og vil stemme imod de af undervisningsministeren stillede ændringsforslag. Mindretallet vil stemme for det af et mindretal stillede ændringsforslag.

EL kan ikke støtte den grundlæggende ændring fra kredsbegrebet til forening, som ligger i folkeoplysningsloven.

EL frygter, at foreningsbegrebet kan blive meget stift og blokere for fornuftige, fornyende initiativer lokalt.

EL finder det uacceptabelt, at lokaletilskuddet forringes drastisk og foreslår derfor, at tilskudsprocenten fortsat skal være 75 pct., jf. det stillede ændringsforslag, hvorom henvises til de ledende bemærkninger.

Et *femte mindretal* (Kristeligt Folkepartis medlem af udvalget) vil redegøre for sin stilling til lovforslaget og de stillede ændringsforslag ved 2. behandling.

KRF er dog enig i indholdet af lovforslagets formålsbestemmelser og er enig i, at det er de værdier, som nærmere uddybes i bemærkningerne, der skal fremmes, værdier som lysten og evnen til at deltage i samfunds-, kultur-, familie- og arbejdslivet. Men efter KRF's opfattelse bør også religion eller livssyn nævnes i lovforslaget, da dette helt naturligt hører med, når der tales om samfundsværdier på linie med familielivet, kulturlivet m.v.

KRF er meget positiv over for, at aktiviteter for børn og unge af idebestemt, politisk og religiøs art i lovforslaget fortsat ligestilles med anden folkeoplysende aktivitet for børn og unge, men KRF savner, at det af lovforslaget fremgår, hvad der forstås ved støtteberettigende aktivitet af religiøs karakter. Ministeren har tidligere fastslået, at egentlig dåb, konfirmation og konfirmationsforberedelse falder uden for de aktiviteter,

der er støtteberettigende, men børnearbejde eksempelvis spejderarbejde har fået afslag på støtte med henvisning til, at kommunalbestyrelserne vurderede, at der var tale om gudsdyrkelse.

Ændringsforslag

Af *undervisningsministeren*, tiltrådt af et *flertal* (S, V, KF, SF, CD og RV):

Til § 5

1) Efter stk. 4 indsættes som nye stykker:

»Stk. 5. Stk. 4, nr. 1 og 2, omfatter ikke fonde, selskaber, foreninger eller andre virksomheder, der er almennyttige, og hvis hovedformål er at stille faciliteter til rådighed for børn og unge, jf. § 4, stk. 3.

Stk. 6. Kommunalbestyrelsen kan fravige stk. 4, når lejemålet er af uvæsentligt omfang, og når kommunalbestyrelsen skønner, at en fravigelse ikke vil medføre, at uvedkommende interesser får mulighed for at påvirke beslutningsprocessen i den folkeoplysende forening.«

Stk. 5-7 bliver herefter stk. 7-9.

Til § 16

2) Paragraffen affattes således:

»§ 16. Kommunalbestyrelsen kan beslutte at yde tilskud til aktiviteter inden for idræt samt idébestemt og samfundsenhederende foreningsarbejde for personer over 25 år, jf. § 1 og § 14, stk. 1.

Stk. 2. Kommunalbestyrelsen anviser offentlige lokaler, jf. kapitel 6, til aktiviteter inden for idræt samt idébestemt og samfundsenhederende foreningsarbejde. Foreningen skal opfylde tilskudsbetingelserne i loven, men det er ikke en betingelse, at der gives tilskud til aktiviteten.«

Af et *mindretal* (EL), tiltrådt af et *mindretal* (SF):

Til § 25

3) I *stk. 1* ændres »65 pct.« til: »75 pct.«

Af *undervisningsministeren*, tiltrådt af et *flertal* (S, V, KF, SF, CD og RV):

Til § 43

4) I *stk. 5, 1. pkt.*, indsættes efter »adresse« ordene: »samt fødselsdato og år«.

Til § 44

5) *Stk. 3* udgår.

Stk. 4-6 bliver herefter stk. 3-5.

6) I *stk. 5*, der bliver til stk. 4, ændres »1, 2 og 3« til: »1 og 2«.

Til § 47

7) *Stk. 2, nr. 1*, affattes således:

»1) 3 medlemmer udpeges af undervisningsministeren, sådan at 1 medlem med særlig ekspertise i formidling udpeges efter indstilling fra Dansk Folkeoplysnings Samråd og 2 medlemmer udpeges efter indstilling fra de statslige forskningsråd, og formanden udpeges af undervisningsministeren blandt disse 3 medlemmer.«.

8) I *stk. 3* indsættes som *3. pkt.*:

»Fratræder et medlem inden udløbet af beskikkelsesperioden, foretages ny beskikkelse for den resterende del af beskikkelsesperioden.«

Til § 50

9) I *stk. 1, 1. pkt.*, indsættes efter »Universitetsloven« ordene: » og lov om Danmarks Pædagogiske Universitet«, og i *stk. 1, 3. pkt.*, indsættes efter »Forskningsministeren« ordene: » og, for så vidt angår Danmarks Pædagogiske Universitet, undervisningsministeren«.

Til § 52

10) Efter ordet »regler« indsættes ordene: »eller aftaler«.

Til § 53

11) Efter stk. 1 indsættes som nye stykker:

»*Stk. 2*. Undervisningsministeren yder tilskud til forsøgs- og udviklingsarbejde m.m. inden for lovens område.

Stk. 3. Undervisningsministeren kan fastsætte nærmere regler om ydelse af tilskud efter stk. 2, herunder om regnskabsafklæggelse og revision m.v., samt om administration af ordningen, herunder om udbetaling af forskud og tilbagebeta-

ling af tilskud og opsparing af ikke forbrugte beløb til brug i følgende finansår.«

Til § 54

12) Efter stk. 7 indsættes som nyt stykke:

»*Stk. 8*. Kommunalbestyrelsen kan for folkeoplysende kredse, der har modtaget tilskud eller fået anvist et offentligt lokale efter den hidtil gældende lov, udskyde fristen for, hvornår foreningskravet skal være opfyldt. Fristen kan dog højst forlænges til 31. maj 2001. Hvis kommunalbestyrelsen forlænger fristen for at have etableret sig som forening, gælder godkendelsen samtlige kredse, der har fået tilskud eller anvist et lokale efter loven.«

B e m æ r k n i n g e r

Til nr. 1

Det foreslåede nye stk. 5 åbner mulighed for, at den tradition, der er på det frivillige foreningsområde, jf. lovforslagets kapitel 5, hvorefter lokale foreninger ofte går sammen om en fælles facilitet (f.eks. en idrætshal eller en spejderhytte) og indgår et driftsfællesskab (en selvejende institution, forening eller lign.), kan bevares. Bestyrelsen i dette driftsfællesskab vil typisk bestå af formand eller kasserer fra de tilknyttede foreninger. Hovedformålet med driftsfællesskabet skal være at stille faciliteter til rådighed for børn og unge.

Det foreslåede nye stk. 6 giver kommunalbestyrelsen mulighed for at fravige stk. 4, når lejemålet er af uvæsentligt omfang. Kommunalbestyrelsen skal i sin vurdering lægge vægt på, om fravigelsen vil være uproblematisk set i relation til at sikre, at uvedkommende interesser ikke får mulighed for at påvirke beslutningsprocessen i den folkeoplysende forening.

Det vil bl.a. være naturligt at vurdere, om der er økonomiske forbindelser mellem udlejer og den folkeoplysende forening.

Til nr. 2

Som en konsekvens af lovforslagets § 14, stk. 2, der definerer det frivillige foreningsarbejde som idræt og samfundsendagerende børne- og ungdomsarbejde, præciserer bestemmelsen området for tilskuddet til voksne.

Som en konsekvens af lovforslagets kapitel 6, hvorefter kommunalbestyrelsen har pligt til at

anvise et offentligt lokale også til aktiviteter, der ikke oppebærer tilskud, præciserer stk. 2 området for anvisning af lokaler til voksne. Det er en betingelse, at foreningen opfylder lovforslagets støttebetingelser.

Til nr. 3

Ændringsforslaget medfører, at tilskudsprocenten ikke nedsættes fra 75 til 65, for så vidt angår børn og unge under 25 år.

Til nr. 4

Bestemmelsen indsættes for at give kommunalbestyrelsen nemmere adgang til at vurdere, om støttebetingelserne er opfyldt, herunder især at påse, at der alene etableres undervisning for voksne og for børn og voksne sammen. Samtidig vil denne tilføjelse kunne danne grundlag for en forbedret statistik.

Til nr. 5 og 6

Bestemmelsen udgår af kapitel 11 og flyttes til afsnit IV, da bestemmelsen om forsøgs- og udviklingsarbejde omfatter hele loven.

Som en konsekvens heraf udgår henvisningen til denne bestemmelse.

Til nr. 7

Dansk Folkeoplysnings Samråd er i dag repræsenteret i Folkeuniversitetsudvalget, og det foreslås, at repræsentationen videreføres i Folkeuniversitetsnævnet, idet Dansk Folkeoplysnings Samråd skal afgive indstilling om 1 person med ekspertise i formidling, der således besidder viden om og erfaring med metoder til udbredelse af komplicerede stofområder.

Samtidig foreslås det under hensyn til, at denne del af den folkeoplysende virksomhed forudsættes at være egentlig forskningsbaseret, at De Statslige Forskningsråd afgiver indstilling om 2 medlemmer. Forslaget om paritet mellem folke-

universitetsvirksomheden i og uden for universitetsbyerne opretholdes.

Med forslaget vil den del af folkeuniversitetsvirksomheden, der vedrører selve formidlingsdelen, blive styrket samtidig med, at repræsentationen for den almindelige folkeoplysningsvirksomhed opretholdes, hvilket vil kunne bidrage til brobygning mellem den traditionelle forskningsverden og formidling af metoderne og resultaterne til bredere kredse i samfundet.

Til nr. 8

Ændringsforslaget er en præcisering af, at beskikkelsesperioden for et nyt medlem i tilfælde af et medlems forfald i beskikkelsesperioden er sammenfaldende med den oprindeligt fastsatte beskikkelsesperiode.

Til nr. 9

Som en konsekvens af det fremsatte forslag til lov om Danmarks Pædagogiske Universitet, jf. L 188, indføjedes en teknisk ændring, der gør, at lovforslaget også vil omfatte anvisning af lokaler på det nye universitet. Undervisningsministeren bemyndiges til at fastsætte nærmere regler herom.

Til nr. 10

Ændringsforslaget præciserer, at finansministeren, eller den ministeren bemyndiger hertil, kan udstede regler og indgå aftaler om løn- og ansættelsesvilkår.

Til nr. 11

Om stk. 2, se bemærkningerne til nr. 5 og 6. Stk. 3 indsættes som en konsekvens af flytningen af stk. 2.

Til nr. 12

Denne overgangsbestemmelse foreslås for at sikre, at alle især mindre kredse får mulighed for at nå at etablere sig efter den nye foreningsbestemmelse.

Hans Peter Baadsgaard (S) fmd. Peder Sass (S) Jeppe Kofod (S) Frode Sørensen (S)
Carsten Hansen (S) Aage Frandsen (SF) Susanne Clemensen (CD) Henrik Svane (RV)
Søren Kolstrup (EL) Tove Bjerre Mortensen (V) Hanne Severinsen (V) Else Winther Andersen (V)
Karen Rønde (V) Brian Mikkelsen (KF) Knud Erik Kirkegaard (KF) Christian H. Hansen (DF)
Tove Videbæk (KRF)

Frihed 2000 havde ikke medlemmer i udvalget.